

HUMANISTISEN JA YHTEISKUNTATETEELLISEN ALAN DEKAANIPÄIVÄT: HYVÄ HALLINTO MUUTTUVASSA YLIOPISTO-ORGANISAATIOSSA

Jonna Kosonen FM, HTM, OTT (jonna.kosonen@uef.fi)

Itä-Suomen yliopisto / lakipalvelut, oikeudellinen erityisasiantuntija

Tampereen yliopisto / hallintotieteet, tutkijatohtori

Jonna Kosonen

1

Näitä pinnalla

- AI
- Kurinpito, epäasiallinen käyttäytyminen ja turvallinen opiskeluympäristö
- Henkilötietojen käsittely ja julkisuus

Näitä ei hallita:

- Toimivalta
- Kuuleminen
- Yhdenvertaisuusperiaate
- Julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen koulutuksen rajankäynti

2

Julkisoikeudellinen opiskelijan ja korkeakoulun välinen oikeussuhde (**LAINSÄÄDÄNTÖ**)

KOULUTUSTOIMINTA

Ei-liiketoiminnallinen toiminta:

- **Tutkintokoulutus (ml. Muun kielinen tutkintokoulutus)**
- erikoistumiskoulutukset
- Erilliset opinnot ja avoin opetus

OPISKELIJA

LIIKETOIMINTAA

Täydennyskoulutus

ASIAKAS

Tilauuskoulutus

Yksitysoikeudellinen asiakkaan ja yliopiston välinen oikeussuhde (**SOPIMUS**)

3

KUN JULKISOIKEUDELLISTA KOULUTUSTOIMINTAA:

Oikeudet
Edut
velvollisuudet

Suhde
määritty
lailla

Toimivalta,
tehtävät,
vastuu

OIKEUSSUHDE

Opiskelija

Yliopisto

Jonna Kosonen

4

YKSILÖ JA JULKINEN VALTA

Yksipuolinen vallankäyttö;

- oikeus päättää yksilön oikeuksista ja eduista
- oikeus asettaa velvoitteita

• **PL 2.3 §: ”Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.”**

- demokraattinen lainsäädäntömenettely
- hyvä hallinto ja hallintomenettely
- oikeusturvan takeet

Haasteet

- Yliopiston institutionaalinen oikeusturva-haaste
- Yliopiston institutionaalinen hallintomenettelyhaaste

Ks. Mäenpää, Hallinto-oikeus

Jonna Kosonen

5

LAIN RAJOJA EI SAA YLITTÄÄ

Opiskelijoilla oli ollut toistuvasti riitaa ainejärjestön iltabileissä. Yksikön johtaja kutsui riidan osapuolet keskusteluun ja ilmoitti, että ellei riidat lopu, seurauksena on yliopistolain mukaiset kurinpitotoimet

YOL 45.1-2 §:

Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän:

- 1) häiritsee opetusta;
- 2) käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti;
- 3) menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo yliopiston järjestystä;
- 4) kieltäytyy 43 d §:ssä tarkoitetun huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä; taikka
- 5) on 43 d §:ssä tarkoitetun selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä 1 momentissa tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa yliopistosta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi.

Jonna Kosonen

6

?!

X ammattikorkeakoulun tutkintosäännön mukaan toisesta ammattikorkeakoulusta eronnut opiskelija voi hakea opiskeluoikeuden palauttamista X ammattikorkeakouluun.

7

YO:N OMAT MÄÄRÄYKSET

Yliopistolla laaja määräystenantovalta, joka kohdistuu

A) koulutus- ja tutkimustoiminnan järjestämiseen (institutionaalinen tutkimuksen vapaus)

- Lainsäädännössä asetettu rajoja

B) hallinnon järjestämiseen

- Tiedekuntatasoa ylemmän tason normit kuuluvat pääosin lainsäädännön alaan

Yliopiston harkintavallan rajoja erityisesti:

- Lainsäädännön rajoja ei saa ylittää (PL 80 §, PL 123 §)
- Hallinnon oikeusperiaatteet (HL 6 §)
- Individuaalinen opetuksen ja tutkimuksen vapaus

8

TIEDEKUNTATASO JA SITÄ ALEMMAN TASO RAKENNETAAN YLIOPISTON
OMIN MÄÄRÄYKSIIN: YO MÄÄRITTÄÄ MILLAINEN SE ON!
ESIM. ERILAISIA MALLEJA TOTEUTTAA DEKAANIN TEHTÄVÄT

Yleistoimivaltavetoinen
malli (esim. Utu)

- dekaanin yleistoimivalta +
- yleiset tehtävät ("johtaa ja valvoo") +
- erityisiä tehtäviä on määrällisesti vähän ja ne ovat yleisellä tasolla +
- = **korostuu dekaanin yleistoimivalta**

Johtosäntövetoinen malli
(esim. UEF, JyU)

- Dekaanin yleistoimivallasta määräys +
- yleiset tehtävät +
- erityisiä tehtäviä eritelty yksityiskohtaisesti +
- = **korostuu johtosäntö**

Rehtorivetoinen malli (tuni)

- Ei määräystä yleistoimivallasta +
- yleiset tehtävät +
- erityisiä tehtäviä on määrällisesti vähän ja ne ovat yleisellä tasolla +
- rehtori voi päättää muista tehtävistä +
- = **korostuu rehtorin mahdollisuus määrittää dekaanin tehtäviä**

Jonna Kosonen 13.2.2025 7

9

OKV/2933/10/2021: Oikeuskansleri totesi, että yliopistoilla on sisäisen itsehallintonsa puitteissa ja yliopistolain 28 §:n valtuutussäännöksen nojalla hyvin laaja harkintavalta antaa toimintaansa ja hallinnon järjestämistä koskevia, lakia ja asetusta alemman asteisia johtosäntöjä ja muita vastaavia sisäisiä määräyksiä. Tällaiset johtosäntöt ja määräykset voivat koskea myös yliopiston toimielinten kokouksissa noudatettavaa menettelyä. Tapauksessa yliopiston johtosäntö ei sisältänyt tarkempia säännöksiä hallituksen puheenjohtajiston valinnan ajankohdasta. Yliopiston hallituksen antaman työjärjestyksen mukaan hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan puheenjohtajakauden päättymistä seuraavassa hallituksen kokouksessa. Oikeuskansleri katsoi yliopiston toimineen omien normiensa vastaisesti.

10

- **PL 21 §: ”JOKAISILLA ON OIKEUS SAADA ASIANSA KÄSITELLYKSI ASIANMUKAISESTI JA ILMAN AIHEETONTA VIIVYTYSTÄ LAIN MUKAAN TOIMIVALTAISESSA TUOMIOISTUIMESSA TAI MUUSSA VIRANOMAISESSA SEKÄ OIKEUS SAADA OIKEUKSIAAN JA VELVOLLISUUKSIAAN KOSKEVA PÄÄTÖS TUOMIOISTUIMEN TAI MUUN RIIPPUMATTOMAN LAINKÄYTTÖELIMEN KÄSITELTÄVÄKSI. - KÄSITTELYN JULKISUUS SEKÄ OIKEUS TULLA KUULLUKSI, SAADA PERUSTELTU PÄÄTÖS JA HAKEA MUUTOSTA SAMOIN KUIN MUUT OIKEUDENMUKAISEN OIKEUDENKÄYNNIN JA HYVÄN HALLINNON TAKEET TURVATAAN LAILLA.”**
- **= OIKEUS HYVÄÄN HALLINTOON JA OIKEUSTURVAAN**

Hallintolaki (434/2003)
+ muut hallinnon yleislait

11

Jälkikäteisen oikeusturvan haaste

- **Yliopiston koulutuksen järjestämistoiminnasta lähes kaikki on tosiasiallista hallintotoimintaa, josta ei synny hallintopäätöksiä** – opiskelijan jälkikäteinen oikeusturva tyypistyy kantelumahdollisuuteen
- Yliopistolaissa laajat valituskiellot (esim. opetussuunnitelma ja yleiset määräykset) ja vain säädetyissä tapauksissa opiskelijan asiat voivat edetä hallinto-oikeuteen

Jälkikäteisten oikeusturvakeinojen rajallisuus korostaa ennakkollisia oikeusturvakeinoja:

- Etukäteiset kirjallisen käytännöt ja päätösperusteet
- Julkisuusperiaate ja viranomaistoiminnan kontrolli
- Osallisuus
- Hyvän hallinnon säännösten noudattaminen
- Esteellisyyssäännökset

KOULUTUSOIKEUDELLINEN OIKEUSTURVAHAASTE

12

KOULUTUSOIKEUDELLINEN HALLINTO- MENETTELYHAASTE

- Hallintolaissa säädetty hallintoasian käsittelyprosessista
 - HL:ssa säädetty eräiden keskeisten hallintomenettelysäännösten (=kuuleminen ja perusteleva) poikkeuksista = esim. opiskelijavalintapäätöksissä ei kuulla /perustella (HL 34, 45 §)
- Yliopistolain (erityislaki) sääntely syrjäyttää monissa kohdissa hallintolain hallintoasian käsittelyyn liittyvän sääntelyn
 - esim. opintojakson arvostelussa ei kuulla opiskelijaa (YOL 44 §)
- Niissäkin tapauksissa, joissa yliopistolakiin ei sisälly hallintolain syrjäyttävää sääntelyä, on varsin tyypillistä, että hallintolain sääntelyä ei tosallisesti täysimääräisesti noudateta yliopistoissa
 - Esim. tutkinnon myöntäminen, hyväksilukupäätökset

13

PERUSTUSLAIN 21 §:N VÄLITÖN SOVELTAMINEN

**AOA 16.7.2019 DNRO 526/2018:
KIRJALLISESSA HUOMAUTUKSESSA EI OLE
KYSE YLIOPISTOLAIN MUKAISESTA
KURINPITOPÄÄTÖKSESTÄ.
APULASOIKEUSASIAMIES KATSOI
KUITENKIN, ETTÄ YLIOPISTON TULEE
SOVELTAA PERUSTUSLAIN 21 §:N
VAATIMUSTA ASIAN ASIANMUKAISESTA
KÄSITTELYSTÄ, JOHON SISÄLTYY MUUN
OHESSA HALLINTOLAIN 34 §:N 1 MOMENTIN
MUKAINEN TILAISUUS TULLA KUULLUKSI.**

**Esim. Vaasan yliopisto:
kuultava ennen dekaanin
kirjallista huomautusta**

**Mitä suurempi vaikutus
yliopiston toiminnalla on
yksilölle, sitä enemmän
tulee pohtia, miten 21 §:n
menettelyllisiä
vaatimuksia tulee
soveltaa asiaan.**

Jonna Kosonen

14

PIENI LOIKKA SIVUUN: NEUVONTAVELVOLLISUUS (HL 8 §)

- ”Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa **annettava** asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen kuuluvaa neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta.”
- Neuvonta: menettelymuodot, yksilöityihin kysymyksiin vastaaminen (ei ratkaisun ennakointia eikä varsinaista avustamista)
- Asiointi tarkoittaa myös tosiasiallista hallintotoimintaa
- Viranomaiselle velvollisuus vastata asiallisiin kyselyihin

15

AOK 18.8.2014 OKV/1802/1/2013: Apulaisoikeuskansleri totesi ratkaisussaan, että ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisukäytännössä on vakiintuneesti katsottu viranomaisen neuvontavelvollisuuteen kuuluvan, että viranomaisen ja viranhaltijan on vastattava toimivaltaansa kuuluvaan asialliseen ja riittävästi yksilöityyn tiedusteluun kohtuullisessa ajassa. Viranomaisella on kuitenkin tapauskohtaista harkinnanvaraa tiedusteluun annettavan vastauksen laajuuden ja perusteellisuuden arvioimisessa.

Janna Kosonen

16

